

ПАСЕЧНИК ОЛЕНА ВЛАДИСЛАВІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ

Художню деталь дефінують як виразну подробицю, особливо значущий елемент художнього твору, що несе суттєве смислове та ідейно-емоційне навантаження. Прийнято вважати, що саме художня деталь є активним інформаційним центром-носієм авторської інтенції. З одного боку, вона виконує функцію структурної організації твору, а з іншого – залишає простір для множинної інтерпретації тексту читачем.

Про складність і багатогранність художньої деталі свідчить існування цілого ряду її класифікацій. Особливий інтерес для досліджень представляє функціонально-семантична класифікація художніх деталей у новій когнітивній парадигмі, що запропонувала дослідниці цього явища І. А. Щирова. Естетичний потенціал художньої деталі в згаданій класифікації пов'язаний з характером семантичної трансформації мовних одиниць, що скаляють вербальну форму художньої деталі в художньому тексті і поділяються на дві групи: ті, що констатують і ті, що імплікують [3, с. 75]. Констатуючі деталі у свою чергу поділяються на емоційно-нейтральні (надають образу достовірність і вмотивованість) і емоційно-забарвлені (беруть участь у формуванні експліцитного емоційно-оцінного ставлення автора до описуваних подій, співвідносячись з мінімальною емоційною індивідуалізацією образу). Обидва підтипи, згідно з класифікацією Щирової, функціонально спрямовані на екстенсивне формування образу. Емоційно-нейтральні деталі виражаються лексичними одиницями, які реалізують у тексті основні узуальні значення. Дослідниця стверджує, що емоційно-забарвлені деталі спираються на: а) реалізацію основного значення лексичних одиниць, емоційність і експресивність яких входить до складу їх денотативних компонентів; б) актуалізацію узуальних конотацій стилістично забарвлених лексичних одиниць; в) зміну семантичної структури стилістично нейтральних одиниць шляхом внесення в неї оказіональних конотацій, породжуваних комбінаторикою слів на рівні словосполучення, що формує деталь в тексті» [3, с. 75].

Більш широкий філологічний підхід до проблеми класифікації художньої деталі пропонує М. А. Березняк. Враховуючи лінгвістичний аспект породження образу, який виникає у зв'язку з висуненням мовної одиниці, що реалізує деталь в тексті, Березняк називає деталь комунікативно-значущим елементом, здатним індукувати неподільний образ завдяки специфіці свого положення в ієрархії структур [1, с. 8]. На думку дослідниці, особливості функціонування деталі залежать від специфіки

актуалізації словесного матеріалу, що формує деталь, і від тієї ролі, яку відіграє деталь в ієрархічній образній системі тексту.

Згідно з класифікацією вченої, поєднання семантичних і функціональних параметрів дозволяє розмежувати три типи деталі: 1) констатуюча деталь, яка реалізується мовними одиницями в узуальному значенні та створює ефект достовірності; 2) імплікуюча деталь, що характеризується одночасною актуалізацією більш ніж одного значення лексичної одиниці; 3) репрезентуюча деталь, яка об'єднує елементи тексту, що одночасно реалізують не менше двох значень мовної одиниці: узуальне, тобто зафіксоване в словнику, і текстове, що реалізується тільки в даному тексті. Тут сприйняття деталі проходить дві стадії: семантичну стадію розуміння, в якій провідну роль відіграють парадигматичні та синтагматичні функції, і семіотичну стадію впізнавання, що спирається на текст.

Перспективною для вивчення явища художньої деталі також вважається типологія, розроблена В. А. Кухаренко. Вчена класифікує деталі за функціональною ознакою і дистрибуцією в тексті на образотворчі, уточнюючі, характерологічні та імплікуючі [2, с. 115]. Образотворча деталь створює зоровий образ; надає портрету унікальність, індивідуальність. Уточнююча деталь створює правдоподібність, адже саме завдяки їй читач вірить в реалістичність того, що відбувається. Деталь-уточнення завдяки фіксації певної незначної на перший погляд подробиці використовують із метою підкреслення достовірності інформації у тексті. Завдяки такому типу художньої деталі автор здійснює опис практичного досвіду персонажа, реалізує категорії антропоцентричності, локальності й темпоральності твору.

Характерологічна деталь, як вважає Кухаренко, фіксує особливості зображуваного характеру. Вона є головним актуалізатором антропоцентричності й представлена сукупністю ознак персонажа, що розташовані по всій канві твору [2, с. 115]. Їй нарешті імплікуюча деталь демонструє через зовнішні прояви глибину пережитих почуттів і їх зміст. Здатність цього типу деталей до передачі внутрішніх станів та сутнісних сторін характеру при уявній відсутності автора в їх оцінці обумовлює їх використання якості ведучих засобів створення психологічно багатозначних образів, особливо в реалістичних і модерністських текстах.

Резюмуючи всі наведені дані, можна стверджувати, що зібраний і проаналізований теоретичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження, а саме те, що у класифікаціях художньої деталі існує певна закономірність виділення в окремий тип. Наприклад, імплікуюча деталь присутня у вище зазначених класифікаціях І. Щирової, В. А. Кухаренко та М. А. Березняк. Ми дійшли висновку, що така тенденція може бути пояснена тим, що наразі процес психологізації активно проникає в мистецтво та привертає увагу дослідників до проблем організації цілісного психологічного тексту. Множинні форми зображення внутрішніх процесів умовно можна звести до двох – експліцитної, у вигляді невластиво-прямої мови (інтеріоризація),

та імпліцитної, через деталі зовнішнього світу (екстеріорізація). Саме до другого типу зображення можна віднести й художню деталь. З точки зору змісту тексту, його глибинної, інтенціональної семантики, інтеріоризація і екстеріоризація є концептуальними засадами психологізму. Вони, цитуючи вираз Мішеля Фуко, утворюють концептуальний хребет будь-якого психологічного тексту. Саме тому у ході нашого дослідження ми дійшли висновку, що цей тип художньої деталі має бути обов'язковим компонентом класифікації художньої деталі.

Список використаної літератури:

1. Березняк М. А. Типы и функции художественной детали в англоязычной прозе : автореф. дисс. канд. филол. наук / М. А. Березняк. – Одесса, 1985. – 17 с.
2. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988.
3. Щирова И. А. Психологический текст: деталь и образ / И. А. Щирова. – Филологический факультет Санкт-Петербургского Государственного университета, Санкт-Петербург, 2000.

Ключові слова: концепція, художня деталь, імплікуюча деталь, характеріологічна деталь, психологічна деталь.

Ключевые слова: концепция, художественная деталь, имплекующая деталь, характерологическая деталь, психологическая деталь.

Key words: conception, artistic detail, implication detail, characteriological detail, psychological detail.

BILOBROVA OLENA VASYLIVNA

*National University «Odesa Law Academy»,
Senior lecturer of the Department of foreign languages № 1*

BAILO IVAN YAKOVLEVYCH

*National University «Odesa Law Academy»,
Senior lecturer of the Department of foreign languages № 1*

SCIENTIFIC VALIDITY OF THE ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN MASTERING A FOREIGN LANGUAGE

In recent years, more and more attention is paid to the organization of independent work in the process of teaching a foreign language. Competently organized independent work of students is the key to a successful educational process in the field of a foreign language.

Efficient independent work of students takes on an utmost importance when teaching a foreign language. The teacher should correctly direct the cognitive activity of students, which they perform independently.